

„A civil szerveződéseknek létre kell jönniük!”

Dr. Szűcs Józseffel, a Baranya megyei közgyűlés elnökével beszélget Gállos Orsolya

• *Baranyai vezetőként miként éli át Ön azt, hogy Baranya olyan terület, ahol kétezer év távlatába tekinthetünk vissza? Ezzel a ténnyel hogyan szokott találkozni a megyei közgyűlés elnöke?*

Örömmel fogadtam azt az elképzelést, hogy Pécs adjon otthont a Honismereti Akadémiának, hisz méltó ez a város és ez a térség arra, a maga sokat emlegetett kétezer éves múltjával, hogy kincseit megmutassa a világnak. S arra is gondolok, hogy a rendezvénysorozat révén kikerülhet rejtettségéből a honismereti mozgalom, amely számomra kevésbé volt markáns az elmúlt években, inkább rejtőzködőnek, befelé dolgozó jelenségnek érzékelttem, ugyanakkor olyan mozgalomnak, amely nagyon sok területtel érintkezik. Ezért kívánom, hogy a nyári Honismereti Akadémia után offenzívebben vagy legalábbis nagyobb önbizalommal végezze további tevékenységét.

• *Mit ért Ön az alatt, hogy e honismereti mozgalom szemérmes, visszafogott volt?*

Magát a tevékenységet érzem ilyennek és magának a mozgalomnak a szervezeti megjelenését is.

• *A szervezeti megjelenésnek például korábban a Népfront adott keretet. Mi a véleménye, ma miként léphet fel?*

Úgy vélem, sokkal nagyobb szerepet vállalhatnak ebben az önkormányzatok. Ez lendületet adhatna a mozgalomnak, és nemcsak itt, megyei, városi, hanem községi szinten is. Az volna jó, ha az önkormányzatokhoz eljutva jelenhetne meg azon történelmi értékek védelme, amelyek fontosak egy-egy település identitástudatának szempontjából. Jó volna, ha ez országos szinten rendszerré válna. Vagyis azt látnám követésre méltónak, ha a mozgalom önkormányzati szintekről is építkezne, és nem csak a tudományos kutatóhelyekről, iskolákból, hanem az egész társadalomból.

• *Vagyis ön a honismereti mozgalom társadalmiasítását látná szívesen, akár egy község, akár egy körzet történelmi értékeire gondolunk. Az egyesületek, várbaráti körök, honismereti körök által.*

Az egyesületek, mint a civil szerveződés formái feltétlenül fontos szerepet játszanak a múlt értékeinek ápolásában, megőrzésében, de ha nincsenek kapcsolatban az önkormányzatokkal, gyökértelenné válnak. Hiszen az adott térség gazdája az önkormányzat.

• *Melyik az a szűkebb táj, amelyhez személy szerint ön kötődik?*

A Tolna megyei Nagyszokoly a szülőfalum, amelynek múltját Papp Gyula református tiszteletestől ismertem meg gyerekkoromban. Sajnos, nem igazán kutatták ezt a falut. A hatvanas évektől a tsz-szervezések idején háttérbe szorult, s a századelőn 2000 lélekszámú településnek ma alig ezer lakosa van. Igen erős társadalmi erózió zajlott le az én szülőfalumban is. Éppen ezért kívánom, hogy eljussanak az önkormányzatokhoz ezek a szerveződések, s a múlt értékei ne vesszenek el számunkra mindörökre.

• *Baranya az elmúlt évtizedekben sokat áldozott a múlt emlékeinek gondozására. A helytörténeti, néprajzi és régészeti kutatásokra, értékmentésre. Ön, úgy is mint pénzügyi szakember, hogyan látja ezt a feladatkört? Hiszen a múlt nagyrészt régi tárgyakban, építészeti emlékekben jelenik meg, s ezek megővésére áldozni kell. A központi mecenatúra*

eltűntével hogyan alakulhat tovább ez a fajta értékvédelem? Egy alakuló polgári társadalomban felértékelődnek a múlt ön által említett emlékei. Ma is gyakorta látni, hogy pl. egy-egy cég, bank áldoz egy régi ház felújítására, aztán kiderül, milyen elegáns egy ilyen régi épület, s mennyire emeli a cég tekintélyét.

Ez valóban erősödő tendencia Baranyában, s ez egy jó emlékezetű mecénatúra után következik, amely igen sok értéket megmentett Baranya megyében. Pécs szegényebb volna ennek eredményei nélkül, amelyekkel lépten-nyomon találkozunk a városban. A belvárosi rekonstrukcióra gondolok, amely újra felfedeztetni velünk Pécs mediterrán jellegét. Vagy a Múzeum utcára. A központi mecénatúra Péccset és Baranyában igen eredményesen működött. Napjainkban megtorpant ez a támogatásrendszer, az újkeletű önkormányzatiság elég kevés figyelmet képes erre fordítani. Egyelőre a leadott hatáskörök elosztása, tulajdonlási kérdések s olyan dolgok kötik le az önkormányzatokat, hogy ezekre az értékekre nagyon kevés figyelem jut. De vannak jó jelek, s én szeretném, ha ezek szaporodnának, erősödnének.

A megyei közgyűlés például fontos feladatának tartja az intézmények működtetését, a múzeumi hálózatot, ami nem csak Péccset, hanem a megye több településén is jelen van.

Mindent elkövetünk, hogy a működési színvonalukban ne következzen be visszaesés. Egy „bonus pater familias”-ként próbálunk erről az intézményi szféráról gondoskodni. Látókörünkben természetesen a vidék sem esik ki, segíteni szeretnénk a kulturális értékek megőrzését, s erre megyei díjat is kitűztünk. Egy kétmillió forintos területfejlesztési díjról van szó, amivel a helyi értékek, építészeti kultúra megvédését, a réginek felelevenítését honoráljuk. Talán húzóerő lesz, követendő példa, s ebben Baranya megye élen járhat.

Jó szívvvel tapasztalja az ember azt is, hogy az olyan létesülő új közintézmények, mint pl. a Mezőbank, megőrzik a régi építészeti hagyományokat. Különösen a belvárosban létesülő új közintézmények próbálnak úgy beilleszkedni a történelmi városképbe, hogy közben építészeti értéket is hoznak létre.

A pécsi példa a térség számára is húzóerő lehet. Gondoljunk arra, milyen szépen formálódik Siklós, Szigetvár belvárosa, szép épületekkel gazdagodik Mohács. Ezt követendőnek ítélem más településeink esetében is, s az említett díjrendszerben éppen az ilyen törekvéseket szeretnénk honorálni.

• *Baranyai kezdeményezés volt az is, hogy a megye támogatást adott a magánszemélyek népi műemléki lakóházainak megóvására, felújítására. Ezt ma hogyan viszik tovább?*

Ez ma elsősorban települési önkormányzati feladat, de a megyei önkormányzat továbbra is fenntart több százézer forintot e program segítésére. És néhány tízezer forinttal az adott tulajdonosokat helyzetbe lehet hozni. Együttel elkészült egy módszertani útmutató az építészeti értékek helyi védelmére, ami az anyagiak mellett szándékunk szerint a szakmai segítséget is jelentené.

• *Ebben a megyében sajátos tájház-hálózat alakult ki, egy-egy falu néprajzi emlékeit kis falumúzeumokban gyűjtve össze. Így találhatunk református magyar múzeumot egy régi zengővárkonyi parasztházban, a szomszéd faluban, Mecseknádasdon pedig az ottani népművelés tájházát tekinthetjük meg. Ezekről miként gondoskodik a megyei önkormányzat?*

Itt már nehezebb a feladatkör, és úgy látom, ebben erőtlene a települési önkormányzatok. Vegyes a felelősségérzetük, felelősségvállalásuk is, és néhányuk részéről már segélykiáltások is elhangzottak. A megyei közgyűlés sajnos nincs abban a pénzügyi helyzetben, hogy jelenlegi intézményeken és néhány programon kívül további finanszírozó feladatot vállaljon. A korábbi finanszírozási rendszerben voltak még tartalékeszközeink arra, hogy egy-egy ilyen faluháznak, falumúzeumnak segíthessünk. De mivel már nincs pénzleosztó szerepünk, nincsenek meg azok az esélyek, hogy közösen tartsuk fenn ezeket, vagy a megyéhez vonjuk őket. Tulajdonlás szempontjából a települési önkormányzatok ezek a tájházak. Nem is kerülhetnek ki az adott település szellemi légköréből.

Félelmetesnek tartom azt a fajta gondolkodást, amikor egy önkormányzat fontosságai sorrendjében a legutolsó helyre szorulnak ezek az értékek. A szellemiség egyfajta erózióját látom ebben.

• *Holott ez az értékvédelem régen és ma is megkapta azt a demagóg kritikát, hogy nem gyűjteményeket, múzeumokat, tájházakat kell létesíteni, hanem óvodát és járdát. Ön szerint mivel lehetne elérni, hogy az emberek ne dobják tűzbe az őseik által használt tárgyakat, ne gyűjtsanak be a régi iratokkal, ne kerüljön mindez zsidó kezére, hanem ott maradjon a település számára?*

Valószínűleg az iskolában kell elkezdni e szemlélet kialakítását. A fiatalságot kell beoltani ezzel a szellemiséggel. Ha ez nem szervezett módon, nem szakértő közreműködésével

történik, a gyerekek aktív részvételével, az általuk végzett gyűjtéssel, ha nincs ehhez kötődő személyes élményük, akkor sajnos nem sokat várhatunk. De fontos az olyan vezető is, akinek a látóterébe beletartoznak ezek az értékek.

• *Mi lesz az olyan nagyobb léptékű múltbéli értékekkel, mint Baranyában a siklói, a szigetvári, a pécsváradi, a szászvári vár, amelyeknek a gondja azért nagyobb egy tájbázénál, értéke pedig országos jelentőségű?*

Sajnos, pillanatnyilag a tulajdonlási kérdések háttérbe szorítják az állagmegóvási feladatokat. Az önkormányzatok mindenekelőtt a tulajdonlás, a vagyonhoz jutás lehetőségét látják ezekben az esetekben, noha ezek az „objektumok” minden bizonnyal központi, állami tulajdonok lesznek, kincstári vagyongépek fognak szerepelni. Ez talán reményt ad a központból eredő gondoskodásra is. Így, az ilyen műemlékegyüttesről való gondoskodás kikerül szerves környezetéből, és ezt én sajnálatosnak találom. Viszont, amíg a tulajdonlási kérdések nem dőlnek el, addig nem világos, hogy ki a felelős ezekért az értékekért, addig pusztul a siklói várfal, helyre sem állítatik a pécsváradi, s veszélyben van a szigetvári vár is. Addig a vállalkozókkal is nehéz tárgyalni.

Szeretnék mielőbb olyan megoldást találni, amely szerves egységben kezeli egy-egy ilyen műemlékegyüttes valamennyi, tehát történelmi, műemléki, művészeti, továbbá vendéglátóipari, szállodai funkcióját – egyiket sem a másik sérelmére. Remélve azt, hogy az állami mecenatúra, a finansziális feltételek talán kedvezőek lesznek erre. Azért is sürgetném az ezekre irányuló figyelmet, mert az önkormányzatok most készítik középtávú terveiket, és ha nem figyelnek ezekre az értékekre, valamennyien, a nemzetgazdaságot is beleértve, szegényebbek leszünk.

• *Ön tehát a központi gondoskodás mellett nagy fontosságot tulajdonít a helyi erők, a helyi társadalom aktivitásának is...*

Helyben kell megteremteni az önkormányzatiság helyi érdekképviseletét, egyesületek, körök által, amelyek saját képviseletük útján, saját embereikkel lépnek fel ezekért az értékekért az önkormányzati testületek előtt. Ha ez nem így történik, félok, hogy ez a fajta helyi értékvédelem elvész az önkormányzat látóteréből. Ezeket a civil szerveződéseket érzem még túl gyengének. A pécsi Városvédő Egyesületre gondolok, a szigetvári, siklói, pécsváradi várbaráti körre, amelyek fellépésükkel, kiadványaikkal megjelentek már. Szeretném, ha valóban be tudnának épülni a politikai döntéshozatalba. Ha ez nem történik meg, akkor az általuk képviselt érdekek csatározásokban morzsolódnak fel. Nem szabad elfelejteni, hogy a pártok nem jelenítik meg az osztálytársadalmi érdekeket, hiszen a civil szerveződéseknek sokfajta formája van, s ezeknek a várbaráti, városvédő körök integráns részei. S ha ezek akár lobbyzással nem tudnak eljutni a döntéshozatal fórumaiig, akkor sajnos az általuk képviselt érdekek háttérbe fognak szorulni.

• *Vagyis legyen emberük az önkormányzatban, aki figyel arra, miként fest a falukép, mi lesz egy régi épülettel, a régi tárgyakkal, dokumentumokkal.*

A mostani társadalmi változásokhoz ezeknek a egyesületeknek igazodniuk kell. Ha nem teszik meg, sajnos kívül kerülnek a település életét ténylegesen befolyásoló döntéseken. A döntések ma a vállalkozásra orientálódnak, a hozadék pedig az általunk elemzett eseteknél a szellemiségben van. A vállalkozó szellemiség offenzívájának ismeretében gondolok arra, hogy az értékörző szellemiségnek is offenzívába kell lendülnie. Ezt hiányolom.

• *Kultúrával, múltbéli értékekkel nagyon nehéz offenzív módon fellépni a mai teljesítmény- és pénzorientált világban. Esetleg azzal lehet belépni ebbe a körbe, hogy a múlt divatossá vált.*

Remélem, hogy a dolog túllép a divatjellegén és elérkezünk az értékhez. Mindezt én egy polgárosodó társadalomtól várom. Ennek kialakulása minden bizonnyal hosszú folyamat lesz, de addig ezeknek a civil szerveződéseknek létre kell jönniük. Addig is több segítséget várnék a központi kormányzat részéről, hiszen ez a szféra erősen kötődik az állami mecenatúrához. Szeretném, ha több garanciális elem épülhetne ennek fenntartásába, működtetésébe, mert ez a program eljut az ország minden sarkába, magyarságtudatunkat erősítheti – nemcsak egy-egy politikai csúcsidőszakban, nagy ünnepeken vagy választások előtt, hanem folyamatosan, a mindennapokon is.